

Het verhaal van Alkmaar

Yolanda Rodríguez Pérez, Universiteit van Amsterdam

Alkmaar, 20 oktober 2023

25 oktober 1555. Een oude en vermoeide man van 55 jaar leunt op de schouder van een energieke jongeman. Aan zijn voeten knielt ook zijn zoon. Deze voorstelling van de abdicatie van Keizer Karel V in het paleis op de Koudenberg in Brussel is zeer beroemd. Men kan deze abdicatiescene beschouwen als symbool van de ondoorgrondelijke wegen der geschiedenis, aangezien deze driehoek van eensgezindheid iets meer dan tien jaar later uit elkaar zou vallen. Zijn zoon prins Filips zou in een bloedige strijd verwikkeld raken met de belangrijke vazal waarop de linkerhand van zijn vader had geleund: prins Willem van Oranje.

Dat het verleden van Nederland nauw verbonden is met Spanje, zelfs al vóór de Opstand en de Tachtigjarige Oorlog, is onmiskenbaar. Gedurende de vroegmoderne tijd was de invloed van Spanje op de Nederlanden uitermate groot, zowel politiek, intellectueel als economisch. Volgens historicus Geoffrey Parker zelfs groter dan die van welk ander land dan ook: ‘Contacts of the Low Countries with other states may be more interesting and less sensitive, but they are, without question, secondary. There may be many planets, but there is only one sun; and for early modern Netherlands, much as the fact may be resented, the sun rose and set in Spain’. Dat had ik zelf niet beter kunnen zeggen.

Andersom bezaten de Nederlanden eveneens een uiterst grote invloed op de Spaanse monarchie, iets wat in het huidige Nederland meestal over het hoofd gezien wordt. De Habsburgse vorsten Karel V, maar ook Filips II en zelfs Filips III, beschouwden de Nederlanden als het meest waardevolle juweel van hun imperium. Deze gewesten vormden bovendien vanuit strategisch oogpunt een essentiële schakel, zowel vanwege hun centrale positie in Europa als vanwege hun goed versterkte steden.

Filips III drukte in zijn testament uit 1619 zijn erfgenaam op het hart het belang van het behoud van de Nederlanden, *la conservación de Flandes*, niet te verwaarlozen. Hij zag deze gewesten als een uitermate belangrijk bezit van de Spaanse monarchie. Hun verlies zou het begin van alle andere gebieden betekenen. Het gaat hier om het

aloude vraagstuk uit de tijd van zijn vader Filips II: moest men de Nederlanden koste wat kost proberen te behouden? Hoewel aan het Spaanse hof stemmen hiertegen opgingen en de Spaanse regering in 1609 de Verenigde Provinciën de facto erkend had voor de duur van het Twaalfjarig Bestand, bleef men er moeite mee houden om in te stemmen met de onafhankelijkheid van de Republiek. De onderwerping van die opstandige gebieden zou opnieuw gaan uitgroeien tot een van de centrale doelstellingen van de regering van Filips IV.

Terminologische voorzichtigheid is vereist als men het begrip ‘Spanje’ hanteert. ‘Spanje’ bestond in de vroegmoderne tijd als een geografische eenheid, maar het verwees niet naar een staat. De ‘Spaanse’ koning heerste over een machtige ‘samengestelde monarchie’, een rijk bestaande uit diverse koninkrijken en andere vorstendommen en heerlijkheden, zowel binnen het Iberisch schiereiland als daarbuiten. De vorst mocht wel enigszins als bindend element tussen zijn verschillende staten fungeren, maar dit betekent niet dat de Spanjaarden en de Nederlanders zich als leden van eenzelfde eenheid beschouwden.

Filips II was DUS de legitieme en natuurlijke vorst van de Lage Landen. Er was dus zeker geen sprake van een ‘buitenlandse bezetting’ van de Nederlanden toen de Opstand in 1568 uitbrak. Raadpleeg leerboeken geschiedenis, check het internet, en constateer hoe hardnekkig bepaalde historische beelden en stereotypen kunnen zijn. De **op**standelingen maakten gebruik van het Spaanse imago van de vorst en de aanwezigheid van Spaanse soldaten vanaf 1567 om het beeld van een vreemde bezetting te creëren, terwijl op hun beurt de Spanjaarden het zagen als een ‘wonderbaarlijke rebellie of opstand’ tegen een goede, zachte en genadige koning die zijn onderdanen altijd als kinderen had behandeld en hun privileges respecteerte. Dit zijn de woorden van de zestiende-eeuwse Spaanse kroniekschrijver Pedro Cornejo, die in 1581 een *Anti-Apologie* publiceerde om in te gaan tegen de bekende *Apologie* van Willem van Oranje, waarin de Zwijger zich op zijn beurt verweerde tegen zijn vogelvrijverklaring door Filips II. In datzelfde jaar 1581 besloten de Staten-Generaal van de opstandige gewesten Filips II formeel af te zweren als koning in het plakkaat van Verlatinge. Overigens niet om voortaan als een republiek door het leven te gaan, maar om de hertog van Anjou als nieuwe vorst te kunnen aanvaarden.

Het is opmerkelijk om te zien, in ieder geval vanuit mijn eigen Spaanse perspectief, hoe beperkt dit beeld van Nederlandse ‘opstandigheid’ is doorgedrongen bij de gemiddelde Nederlander heden ten dage. Bij een collegereeks over historische romans vroeg ik aan mijn studenten wat voor beelden van de ‘ander’- ze dachten dat de Spanjaarden tijdens de Opstand over de bewoners van de Nederlanden hadden. ‘Ketters!’ riepen ze allemaal eensgezind, maar verder dan dat kwamen ze niet, tot mijn grote verbazing. Dat de Spanjaarden de Nederlanders als opstandelingen tegen hun rechtmatige heer zagen, kwam niet bij hen op. Het was wel een opstand, maar wel ‘hun’ opstand, vanuit Nederlands perspectief, die natuurlijk vergezeld hoort te gaan met positieve omschrijvingen. Die visie op de Opstand kenmerkt zich nog steeds door een zwart-wit lezing: het verenigde Nederlandse volk tegen de enge Spaanse onderdrukker. Alhoewel we natuurlijk al heel lang weten dat het om een burgeroorlog ging. De Spaanse oorlogskronieken over het begin van de Opstand hebben bijna altijd in de titel de term ‘guerras civiles de Flandes’, de burgeroorlogen in de Nederlanden.

Ik wil u vandaag het begin van de geschiedenis van de Nederlandse Opstand laten zien door de ogen van Spaanse geschiedschrijvers en literatoren. Dat betekent dat we de geschiedenis zien door de ogen van schrijvers, en dan nog wel Spaanse schrijvers. Dit is het kader waartegen de gebeurtenissen in Alkmaar bezien moeten worden. We zullen stilstaan bij een aantal belangrijke momenten en historische figuren, maar het gaat mij er vooral om hoe er in Spanje over de Nederlanden werd geschreven. Zo werd bijvoorbeeld de onenigheid onder de bevolking van de Nederlanden duidelijk waargenomen door de Spaanse auteurs, iets waar veel Nederlandse auteurs liever niet de nadruk op wilden leggen. De Republiek kwam voort uit tweedracht, *meer* dan uit eendracht.

Terug naar ons verhaal.

De Opstand: om de religie of om de vrijheid?

Na de abdicatie van Karel V in Brussel in 1555 bleef Filips II tot 1559 in de Lage Landen. Hij zou er nadien nooit meer terugkeren. Besef echter dat dit wijsheid achteraf is. Na de Beeldenstorm was Filips van plan om naar de Nederlanden te reizen om met zijn komst de onrust te bezweren. De schepen waren al gecharterd. Maar dat is toen niet doorgegaan door allerlei omstandigheden. Ondanks zijn

afwezigheid bleef Filips op de hoogte van de gebeurtenissen in het noorden door een netwerk van ijverige correspondenten die hem naarmate de onrust groeide lieten weten dat de problemen niet te onderschatten vielen. Een Spaanse politieke denker drukte het rond 1566 zo uit: ‘de Nederlanden zijn ziek, de ziekte is gevaarlijk, het geneesmiddel onzeker en Zijne Majesteit de geneesheer’. Dat betekende volgens een van onze auteurs dat je soms moest pamperen en soms juist hard moest ingrijpen.

Maar al ruim voordat de Opstand in 1568 uitbrak, zien we hoe langzamerhand een negatief beeld van de Nederlanden gestalte begon te krijgen in de Spaanse bronnen, in het bijzonder met betrekking tot de religieuze ontwikkelingen. Vanuit het eigen Spaanse perspectief als verdedigers van het katholieke geloof, zag men de verspreiding van het protestantisme in het noorden als een gevaar dat hardhandig bestreden diende te worden. De leidende Nederlandse edelen, in de ogen van de Spaanse correspondenten uiterst onbetrouwbaar, lagen onder vuur voor hun lakse houding ten opzichte van de nieuwe religie. Behalve ketterij vormde vrijheid volgens de Spaanse bronnen de andere drijvende kracht achter de Opstand. Deze bipolaire Spaanse perceptie vond overigens zijn weerspiegeling in het Nederlandse debat over de aard van de Opstand: *haec religionis ergo* en *haec libertatis ergo*, om de religie en om de vrijheid.

Dat streven naar vrijheid werd in Spanje in een negatief licht geplaatst. De reeds genoemde Pedro Cornejo gelooft niet dat Willem van Oranje de Nederlandse gewesten van een ‘vermeend’ Spaans juk wil bevrijden. Hij vertaalt de term ‘geuzen’, voor hem een zeer vreselijke club, ook als ‘los de la libertad’, zij die de vrijheid nastreven. De ongebreidelde drang naar vrijheid kan volgens Cornejo alleen maar ellende veroorzaken. Zo geeft hij het voorbeeld van een Nederlandse vrouw die zichzelf en haar vier kinderen als gevolg van de heersende razernij van kant heeft gemaakt. Wat voor zin heeft het dan om de vrijheid na te jagen, vraagt Cornejo zich af. De Spaanse auteurs kiezen ervoor om vrijheid op deze manier te bespreken. Op het Spaanse toneel van de zeventiende eeuw karakteriseren Spaanse auteurs de opstandelingen door hen de term ‘vrijheid’ te laten gebruiken. In een toneelstuk uit de jaren dertig over de plundering van Antwerpen vertelt een Spaans personage hoe de verwarde Nederlanders verward zijn in een burgeroorlog. De toneelschrijver laat de personages roepen: ‘Vrijheid, lang leve Oranje, vrijheid! In de staatkundige

context van de tijd werd dit nastreven van vrijheid als een synoniem voor chaos beschouwd. Begrippen als de traditionele vrijheden en privileges van de gewesten, die juist in de Nederlandse bronnen steevast naar voren komen, krijgen van de Spanjaarden weinig aandacht.

Interessant is dat de Spaanse auteurs een onderscheid maken tussen de opstandelingen en de rest van de bevolking. De rebellen waren eigenlijk niet zomaar spontaan in opstand gekomen, zo stelt men zich voor. De schuld lag bij de ambitieuze en hebzuchtige Nederlandse adel. Het zijn de edelen geweest die het blinde en lichtgelovige volk van de Nederlanden hebben misleid en die de aanvallen op het katholieke geloof hebben toegestaan. Oranje in het bijzonder.

De Spaanse kroniekschrijvers van de tijd waren dus zeer geïnteresseerd in de schuldvraag. Kronikeur Alonso de Ulloa legde de schuld in 1569 bij 'de duivel en de ketterse Luther', gesteund door Oranje, diens broer Lodewijk, en de edelen Egmond en Horn. Hij legt uit hoe Oranje, bewogen door zijn begeerte om meer te bereiken dan zijn status en fortuin toelieten, besloot om zijn rechtmatige heer de rug toe te keren en ervoor te zorgen dat de *Estados*, de gewesten, hetzelfde zouden doen. Het propageren van de verkeerde religie was de drijfveer achter Oranjes handelingen.

Cornejo vertelt aan het einde van zijn kroniek uit 1581 dat de grondslagen van deze 'wrede oorlogen' tweeledig zijn: de aantasting van het katholieke geloof en van de gehoorzaamheid aan de koning. Een andere auteur, Bernardino de Mendoza, stelt dat de Opstand niet te wijten viel aan de uitspattingen van de Spaanse soldaten of aan het harde optreden van Alva. Alles viel volgens hem terug te voeren op de kwestie van de ketterij. De humanist Arias Montano, zoals Mendoza ook ooggetuige van de oorlogsverwikkelingen in de Nederlanden, wees eveneens op het onderscheid tussen het volk en de leiders. De edelen, de hoogste laag, vond hij trots en zelfingenomen; de intellectuelen hebzuchtig, en het volk volgzaam, gemakkelijk te leiden en zeer onderworpen aan het gezag. De leiders waren de echte schuldigen die de overheid tegenwerkten en het volk opstookten.

Niet alleen de Spaanse auteurs deelden deze mening over de rol van de adel in het conflict. De Nederlandse katholieke geschiedschrijvers over de Opstand, legden dezelfde nadruk op de beslissende rol van de adel. De jezuïet Del Río, een geboren

Antwerpenaar maar deels van Spaanse oorsprong, kan enigszins tot deze groep gerekend worden. Hij vertelt dat nadat de koning de Nederlanden had verlaten een aantal van deze edelen zonder aanwijsbare redenen de vrede begon te verstoren. Hoewel er verschillen bestaan in de oorzaken die de Spanjaarden en de katholieke Nederlanders voor het ontstaan van de Opstand aanvoeren, zijn zij het met elkaar eens wat betreft de rol van de adel - armoede, eerzucht en eigenbaat dreven hen - in het bijzonder Oranje. Dit impliceert dat deze beelden niet door een 'nationaal', maar door een katholiek en koningsgezind perspectief bepaald werden. Tegelijkertijd moet men echter niet vergeten dat 'koningsgezind' niet altijd samenviel met 'Spaansgezind.' Er waren vele katholieke Nederlanders die het verzet tegen Alva en de Spaanse soldaten ondersteunden.

Ik wil nu graag inzoomen op Alkmaar, aan de hand van een niet zo vaak gebruikte kroniekschrijver, Antonio Trillo, en ervaren militair die veel in de Nederlanden vocht en waarschijnlijk voor 1588 overleed. Trillo schrijft summier over het beleg van 'Alqemar villa fuerte y rica', Alkmaar (sterke en rijke stad). Hij vertelt hoe het koninklijke leger bij de eerste verkenning van het gebied, enkele burgers gevangen nam om informatie te vergaren over de stad en wie daarin zat. De burgers zeiden 'ser gente para poco y mal disciplinada' (dat ze tot weinig in staat waren en slecht gedisciplineerd waren) en dat de muren op zwakke wijze gefortificeerd waren. Daardoor dachten ze dat Alkmaar zich zou opgeven zonder zelfs te wachten op de eerste kanonskogel. Maar eenmaal dat Don Fadrique in Alkmaar was aangekomen, in het midden van een verschrikkelijke storm van wind en water, schoot het niet echt op met de belegering: "En langzamerhand begreep men dat de stad niet van plan was om zich over te geven." Het kwartje lijkt pas te vallen als het beleg echt begint. Ondanks de kracht en het animo waarmee de Spanjaarden aanvielen, was meteen duidelijk, gezien de orde en professionaliteit binnen Alkmaar, dat dit helemaal geen 'gente para poco y mal disciplinada' waren. Dat ze bij de neus waren genomen door die burgers was duidelijk voor de Spanjaarden, vertelt Trillo. De kroniekschrijver vermeldt meerdere malen hoe dapper en moedig de Spanjaarden vochten, maar het mocht niet baten. In deze context, verwijst hij, zoals vele andere Spaanse kroniekschrijvers van de tijd, naar het feit dat de opstandelingen gebruik maakten van vernuft en slimme trucjes, en dat ze niet echt vochten met moed en dapperheid, 'man to man'. Hij eindigt met de vermelding dat een aantal zeer gewaardeerde Spaanse soldaten in de

stad waren opgehangen, tot grote verdriet van iedereen. Zo zien we weer dat aan de twee kanten gewone mensen vchten, met hun persoonlijke verhalen.

Om de woorden van historicus Anton van der Lem te gebruiken, we kunnen zeggen dat de Opstand in elke fase van de strijd en bijna in elke provincie een ander verhaal is, met altijd wisselende partijen van voor- en tegenstanders van de kroon. Dit maakt het volgens hem ook niet verwonderlijk dat er geen nationaal monument voor de Opstand bestaat.

Burgeroorlog

Het Spaanse toneel van de Spaanse Gouden eeuw heeft een groot aantal toneelstukken geproduceerd over de Nederlandse Opstand en de daaropvolgende oorlog. Deze stukken gaan over belegeringen, munitie, overwinningen en veldslagen. De Spanjaarden hielden zeer veel van toneel. Sinds het einde van de zestiende eeuw waren er in Madrid vier publieke schouwburgen, en verder waren er beroemde theaters in belangrijke steden zoals Sevilla, Valencia en Toledo. In het kleine stadje Almagro heeft de zeventiende -eeuwse schouwburg de eeuwen weten te doorstaan, zodat we ons goed kunnen voorstellen hoe het er daar aan toe ging. Deze publieke schouwburgen vormden destijds het kloppend hart van het stedelijke amusement en spektakel. De afwisseling van stukken was aanzienlijk: om de vier à vijf dagen werden de toneelstukken vervangen, waarbij oude en nieuwe *stukken* werden afgewisseld. Men heeft berekend dat een gemiddeld succesvol stuk in Sevilla door vierduizend mensen gezien kon worden, terwijl een kaskraker dit aantal kon verdubbelen. Het publiek was afkomstig uit alle lagen van de samenleving, maar de hogere en lagere kringen werden in de schouwburg van elkaar gescheiden gehouden. De koning had in de zeventiende eeuw zijn eigen paleistheater waar deels dezelfde stukken werden opgevoerd.

Het was zeer gebruikelijk dat toneelschrijvers *ad fontes* gingen om hun comedias aan te kleden met waarheidsgetrouwe details, en ze raadpleegden oorlogskronieken en pamfletten. In Spanje was men zich bewust van de vele oorlogen van de Spaanse Monarchie, en velen hadden familieleden of kennissen die in de oorlogen aan het vechten waren of gevochten hadden. Het straatbeeld in Spanje werd bevolkt door gehandicapte soldaten die in de strijd verminkt waren geraakt; de anachronistische vergelijking met twintigste-eeuwse Vietnamveteranen dringt zich op. Beide soorten

veteranen uit verschillende eeuwen confronteerden de plaatselijke bevolking met de verschrikkingen van oorlogen die buiten de landsgrenzen werden uitgevochten. In een zeventiende-eeuws toneelstuk beschrijft een van de protagonisten treffend de situatie:

Veo de Flandes o Italia
Venir un soldado viejo,
Hecha aceituna la cara,
con una pierna de palo
y con un brazo de lana,
que parece maniquín o
molde de hacer estatuas.

Ik zie een oude soldaat uit de
Nederlanden
of uit Italië komen,
zijn gezicht bont en blauw,
een houten poot en
een arm van wol,
hij lijkt wel een paspop of
een gietvorm voor een standbeeld.

De beroemde dramaturg Félix Lope de Vega schreef enkele klassieke stukken over de oorlog in de Nederlanden. Helaas niets over Alkmaar. Hij schreef zeer realistisch over de extreme omstandigheden waaronder de Spaanse soldaten moesten vechten. Lope de Vega was een dramaturg met een scherpe pen die de oorlog in de Nederlanden ook vaak als een burgeroorlog presenteert, niet als een strijd van Nederlanders tegen Spanjaarden.

Dit thema van burgeroorlog vervlecht hij vernuftig binnen zijn in ieder stuk aanwezige liefdesplot. Een vaak door hem gehanteerd procédé verloopt als volgt: hij zet Nederlandse vrouwen op de planken die zonder uitzondering verliefd zijn op Spaanse mannen. Dergelijke relaties waren er in werkelijkheid natuurlijk ook. Aynora, uit het stuk *Het beleg van Maastricht* verwoordt de bijna blinde liefde voor de Spanjaarden zeer treffend:

‘Zodra ik een Spanjaard zie, gaat mijn ziel hem achterna en denk ik, dat van hem de zonnestralen uitgaan’.

De liefde tussen deze vrouwen en de Spanjaarden is niet altijd eenvoudig. Aynora is verliefd op de als Spaanse soldaat vermomde Marcela; in *Don Juan* is Arcila verliefd op Don Alonso, maar hun liefde lijkt onmogelijk omdat haar vader de Spanjaarden haat. In hetzelfde toneelstuk is de adellijke Ircana verliefd op Don Juan van

Oostenrijk, de halfbroer van Filips II en landvoogd in de Nederlanden tussen 1576 en 1578. Deze sterft aan het einde van het stuk op het toneel.

Deze liefdesverwikkelingen op het toneel hebben zoals ik al eerder aanstipte, niet alleen de functie om het publiek van een onderhoudende secundaire plot te voorzien waarin de superioriteit van de mannelijke Spaanse personages wordt ondersteund. Het idee van het conflict als burgeroorlog komt juist in de secundaire plot naar voren. In *Los españoles en Flandes* en *Don Juan de Austria* vinden we het conflict tussen de bewoners van deze gewesten zelfs verbeeld door een Nederlandse broer en zus die verdeeld zijn in hun affecties. In *Los españoles en Flandes* zijn Rosela en haar broer Adolfo degenen die het conflict belichamen; in *Don Juan de Austria* staat de Spaansgezinde Ircana, tegenover haar broer de hertog van Linod, overigens een niet bestaande titel. In hetzelfde toneelstuk verscheurt de keuze tussen Spanje of de opstandelingen de relatie tussen Arcila en haar vader.

In *Los españoles en Flandes* zegt Rosela onomwonden dat haar adellijke broer een ‘opstandige boer is die geen liefde voor Spanje koestert’. Hij is in haar ogen zelfs de grootste vijand van de Spanjaarden. Dit zal inderdaad blijken als hij Don Juan van het leven probeert te beroven. Rosela vertelt hoe verschillend - hoewel door eenzelfde vader verwekt - zij en haar halfbroer zijn:

‘Zoals wanneer twee bomen worden geënt, en de een zoete en de ander wrange vruchten draagt, zo verschillend zijn we, kinderen van één vader: ik heb de Spanjaarden lief, mijn broer achtervolgt ze.’

Het is niet te vergezocht te denken dat deze vergelijking op de bewoners van de Nederlanden in het algemeen toegepast kon worden en dat Lope hiermee een bepaalde lezing beoogde. Op dezelfde wijze kon men de Nederlanders in het algemeen, geboren uit dezelfde grond, als zoete of wrange onderdanen van de koning van Spanje beschouwen. Zo verschijnen in deze stukken ook Nederlandse edelen die aan de Spaanse kant staan. De graaf van Berlaymont en de graaf van Mansfelt worden opgevoerd als de belangrijkste hoge militairen die met Alexander Farnese over het beleg van Maastricht moeten beslissen. De aanwezigheid van deze Nederlandse heren

wordt niet verklaard. Het wordt eenvoudigweg als iets vanzelfsprekends gepresenteerd dat er Nederlanders zijn die aan de kant van de Spaanse zaak vechten.

Verder laat Lope in zijn toneelstukken geloofwaardige personages aan het woord die melding maken van de **verdeeldheid** binnen het Nederlandse volk. In *Don Juan de Austria* wendt de gelijknamige veldheer zich tot God en vraagt hem om de zijnen te beschermen, waaronder de meerderheid van de Nederlanders, die eigenlijk katholiek is:

‘Heer, verlaat de Uwen niet. Bescherm Uw geliefde volk. En ik heb het niet over de Nederlanders, die merendeels katholiek zijn, maar over anderen van verschillende naties in dit eskadron, dat zijn ketters en in staat U kwaad te doen, o Gekruisigde’.

Rosela in *Los españoles en Flandes* is zo trouw aan de Spanjaarden dat ze zelfs altijd een rood lint, symbool van de Spanjaarden, onder haar kleren verborgen draagt. Zij zal zelfs met het zwaard in de hand aan de kant van de Spanjaarden vechten. Het hoogtepunt van assimilatie met de Spaanse zaak vindt plaats als zij durft te zeggen: ‘Ik ben geen Nederlandse; ik ben nu een Spaanse’.

Identiteiten konden in de vroegmoderne tijd dus net zo vloeiend zijn als heden ten dage. Wat voor mij bijzonder interessant is, als historisch letterkundige, is hoe resistent deze verhalen over de Tachtigjarige Oorlog of de oorlogen in de Nederlanden (las guerras de Flandes) zoals we het conflict in het Spaans noemen, zijn. Op onverwachte manier zien we deze verhalen de kop opsteken, in de meest onvoorspelbare situaties. Denk bijvoorbeeld aan dit iconische schilderij van Velázquez over de overgave van Breda in 1625 dat de Spaanse overwinning op de troepen van Justinus van Nassau bejubelt. Ditzelfde schilderij met een ‘moderne twist’ werd overal op het internet gevonden nadat Spanje Nederland versloeg in de WK van 2010. Let op de T-shirts van het Spaanse elftal. Iets dergelijks gebeurde aan de Nederlandse kant toen in 2014 Feyenoord tegen Sevilla in de Kuip speelde. De tot mijn verbazing zeer historisch onderlegde Feyenoordsupporters hingen een doek van 100 meter x 15,5 van de verovering van de Zilvervloot door Piet Heyn in 1628. Hoe Sevilla kon spelen met dit angstaanjagende tafereel weet ik niet. Ze verloren natuurlijk. Volgens mij werkt dit soort subtiele psychologische historische technieken

veel beter bij het verlammen van de tegenstanders dan dingen op het veld gooien. Misschien kan AZ de shirts die ze hebben gemaakt met het schilderij van de bestorming van Alkmaar van Ten Cate uit de kast halen als ze ooit tegen een Spaanse tegenstander moeten spelen.